

امامت از نگاه عقل

و

میراث دینی

سید محمد حسن موسوی

www.ketab.ir

امامت از نگاه عقل و معرفت دینی

سید محمد حسن مؤمنی

انتشارات دلیل ما

چاپ اول: بهار ۱۳۹۲

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: نگارش

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۹۷-۴۴۲-۸

تلفن و نمابر: ۷۷۴۴۹۸۸-۷۷۳۳۴۱۳ (+۹۸۲۵۱)

آدرس: قم، صندوق پستی ۱۱۵۳-۳۷۱۳۵

www.Dalilema.com

Dalilema@yahoo.com

انتشارات دلیل ما

مراکز پخش:

- ۱) قم، خیابان صفاییه، وبی، کد ۳۸، پلاک ۷۵۹، فروشگاه دلیل ما، تلفن ۷۷۳۷۰۰۱-۷۷۳۷۰۱۱
- ۲) تهران، خ انقلاب، خ سجاد، فروشگاه دلیل ما، پلاک ۶۱، تلفن ۶۶۴۶۴۱۴۱
- ۳) مشهد، چهارراه شهید باهنر، ضلع شمالی باغ نادری، کوچه شهید خوراکیان، مجتمع تجاری گنجینه کتاب، طبقه اول فروشگاه دلیل ما، تلفن ۵-۲۲۳۷۱۱۳

سرشناسه: مؤمنی، محمد حسن

عنوان و پدیدآور: امامت از نگاه عقل و معرفت دینی / نویسنده سید محمد حسن مؤمنی.

مشخصات نشر: قم: دلیل ما، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۲۹۲ ص.

شابک: 978 - 964 - 397 - 442 - 8

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: امامت

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲. ۸ الف ۸۸ م / ۲۲۳ BP

شماره رده دیویی: ۲۹۷/۴۵

شماره کتابشناسی ملی: ۱۵۰۵۰۶۳

بی‌قراری‌ها

- ... و هستی تازه می‌رفت
- عطر مهربانی را استشمام کند
- و آرمان شهر رستگاری را به چشم خویش ببیند
- که شراره‌های حسادت
- زبانه کشد
- و حریر آینه حضرت بانو را...
- آه! از آن دمی که بی‌سوز و خاکستر
- کوچه‌های مدینه را پر کرده بود
- و تنها فریاد همدردی
- شوخ‌آوای سیلی نامردان بود!
- آه! از آن دمی که یگانه مرد هستی
- در فراق پیام‌آور رحمت
- بر مصیبت جانکاه بانوی وفا و عفت
- چاره‌ای
- جز صبر نداشت
- ... پس کجائی؟
- ای منجی انسانیت
- که هستی چشم انتظار توست.

اهدایه

و این اثر گران سنگ که بضاعتی بس اندک و منجاة به درگاه
حق تعالی و بارگاه اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام است،
تقدیم باد به پیشگاه پروردگاران زمینی ام که خاک لب را
هماره به حضورشان توتیای چشم ساخته و می سازم؛ دانشمند
معظم، استاد سخن و خطیب نام آور حضرت پدر بزرگوارم و
آسمان عطوفت، بزرگ سالار بهشت فرزندان، حضرت مادر
مهربانم.

باشد که هیچگاه از دعای خیرشان محروم نباشم.

الهی! آمین

فهرست مطالب

پیش گفتار ۱۳

فصل اول کلیات

۱. تعریف لغوی امامت ۲۱

۲. تعریف اصطلاحی امامت ۲۲

۱ - ۲. تعریف امامت نزد شیعه ۲۲

۲ - ۲. تعریف امامت نزد اهل تسنن ۲۳

۳. جایگاه امامت و امام در نظر دانشمندان شیعه ۲۴

۴. جایگاه امامت در نظر اهل تسنن ۲۹

۵. ضرورت بحث از امامت ۳۳

۱ - ۵. فلسفه تاریخ و ضرورت بحث از امامت ۴۲

۲ - ۵. ضرورت جامعه‌شناختی بحث از امامت ۴۵

۶. روش‌شناسی بحث عقلی درباره امامت ۴۶

۱ - ۶. عقل عام ۴۷

۸ □ امامت از نگاه عقل و معرفت دینی

- ۲- ۶ عقل خاص ۴۸
- ۳- ۶ عقل اخص یا عقل متن گرا ۴۸

فصل دوم: براهین عقلی بر لزوم امامت معصوم

۱. دو نکته ضروری در نیابت امام علیه السلام از نبی صلی الله علیه و آله ۵۳
- ۱- ۱. شئون و مناصب نبوی صلی الله علیه و آله ۵۳
- ۲- ۱. امامت، اصلی از اصول دین ۵۶
۲. برهان عقلی بر لزوم امامت امام معصوم و منصوب از طرف خداوند ۵۸
- ۱- ۱. برهان عقلی نخست ۵۹
- ۱- ۱. مابودیت درک عقلی و احساس و وجدان قلبی ۶۰
- ۲- ۱- ۲. ضرورت رسیدن یابی به رضای الهی و صلاح اخروی ۶۲
- ۳- ۱- ۲. نتیجه گیری عقلی از مقدمات ذکر شده ۶۷
- ۴- ۱- ۲. چکیده استدلال عقلی بر لزوم امامت ۷۱
- ۵- ۱- ۲. اشاره به پاره‌ای از سختی‌ها و مشکلات بنیادین فراسوی ۷۳
- ۲- ۲. برهان عقلی دوم بر لزوم امامت معصوم ۸۵
- ۳- ۲. برهان عقلی سوم بر لزوم امامت معصومین علیهم السلام ۹۱
- ۱- ۱. مسئولیت‌های نبوی صلی الله علیه و آله امتیازات بشرط شیء یا لا بشرط؟ ۱۰۱
۳. برهان عقلی امامت در قرآن کریم ۱۰۸
۴. خلاصه سه دلیل عقلی بر امامت معصوم علیه السلام ۱۰۹

فصل سوم: چالش‌های پیش‌رو و پاسخ به شبهات

۱. ضرورت امامت در کنار قرآن کریم ۱۱۳
- ۱- ۱. بیان اول در ضرورت و نیاز به امام معصوم علیه السلام در کنار قرآن؛ ۱۱۴

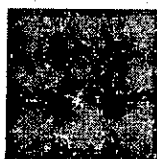
۱ - ۱ - ۱	۱. صیانت قرآن کریم از تفسیر به رأی، و ضرورت وجود نبی ﷺ	۱۱۹
۱ - ۲	۱. بیان دوم در ضرورت و نیاز به امام در کنار قرآن	۱۲۱
۱ - ۳	۱. بیان سوم در ضرورت و نیاز به امام در کنار قرآن	۱۲۲
۱ - ۴	۱. بیان چهارم در ضرورت و نیاز به امام در کنار قرآن	۱۲۳
۲	۲. خردورزی جمعی و جانشینی نبوت	۱۲۸
۱ - ۲	۲. خلافت اسلامی و مسئله اجماع	۱۳۱
۱ - ۱ - ۲	۲. مخالفان خلافت ابوبکر	۱۳۵
۱	۱ - ابوثابت سعد بن عبادۀ خزرجی	۱۳۵
	۲ - قیس بن سعد	۱۳۶
	۳ - خیاب بن مدر	۱۳۶
	۴ - زبیر بن عوف	۱۳۷
۵	۵ - مقدار	۱۳۷
۳	۳. جانشینی اجتهاد بر اساس سنت نبوی ﷺ و قرآن کریم!!	۱۴۱
۱ - ۳	۳. بهانه اجتهاد و این همه دین ستیزی و عقاید	۱۴۲
۱ - ۱ - ۳	۳. مولوی و دانشمندان اهل تسنن در تجلیل از امامان و یزید	۱۴۵
۲ - ۳	۳. لزوم امامت معصومین (علیهم السلام) و نفی هرگونه آلترناتیو و جایگزین	۱۴۹
۱ - ۲ - ۳	۳. لزوم عقلی تناسب کامل بین نائب و منوب عنه	۱۵۰
۲ - ۲ - ۳	۳. محال بودن ترجیح و برتری نائب بر منوب عنه	۱۵۷
۱ - ۲ - ۳	۳. قرآن کریم و محال بودن برتری نائب و جانشین	۱۵۹
۳ - ۲ - ۳	۳. عدم تضمین سلامت اجتهاد	۱۶۳
۴ - ۲ - ۳	۳. تضمین سلامت اجتهاد با وجود امامت معصوم (علیهم السلام)	۱۶۴
۵ - ۲ - ۳	۳. نارسائی اجتهاد برای جانشینی از مقام نبوت	۱۶۵
۳ - ۳	۳. نقش آفرینی قابل اعتماد دین در جامعه و ضرورت امامت	۱۶۷

- ۴ - ۳. اجتهادات دین‌ستیز در مسند جانشینی نبوت! ۱۶۹
- ۱ - ۴ - ۳. برخی از بدعتها و اجتهادات خلیفه اول در مخالفت با متن ۱۷۱
- ۲ - ۴ - ۳. برخی بدعت‌ها و اجتهادات خلیفه دوم در مخالفت با متن ۱۷۴
- ۳ - ۴ - ۳. برخی از بدعت‌ها و اجتهادات خلیفه سوم در مخالفت با نص ۱۷۸
- ۵ - ۳. نقد دوباره جایگزینی اجتهاد به جای امامت ۱۸۰
۴. شبهه عدم تحقق غرض امامت و نقض برهان عقلی! ۱۹۳
- ۱ - ۴. اشاره‌ای کوتاه به مدیریت و حیانی امام زمان (عج) ۲۰۳
- ۲ - ۴. امامت؛ مدیریت و حیانی ۲۰۵
- ۳ - ۴. امامت؛ راهبرد هدایت و گوهر عقلانیت ۲۰۶
۵. نقد کلام ابن ابی‌ال‌حسین معتزلی و حلبی و باقلانی درباره خلافت ۲۰۸
۶. نقد کلام بوعلی سینا درباره امامت ۲۱۵
۷. ضرورت عقلی امامت و مسئله غیبت ۲۲۳
- ۱ - ۷. پرتوافشانی خورشید امامت در پس پرده غیبت ۲۳۰
- ۱ - ۱ - ۷. اثر اول در دوران غیبت ۲۳۲
- ۲ - ۱ - ۷. اثر دوم در دوران غیبت ۲۳۵
- ۳ - ۱ - ۷. اثر سوم در دوران غیبت ۲۳۶
- ۴ - ۱ - ۷. اثر چهارم در دوران غیبت ۲۳۸
- ۵ - ۱ - ۷. اثر پنجم در دوران غیبت ۲۴۰
- ۶ - ۱ - ۷. اثر ششم در دوران غیبت ۲۴۱
- ۷ - ۱ - ۷. اثر هفتم در دوران غیبت ۲۴۳

فصل چهارم: امامت و معرفت دینی

فهرست مطالب □ ۱۱

۲۴۸	۱. مطلوبیت نفسی امام در فرهنگ قرآن و سنت نبوی ﷺ
۲۶۱	۲. موضوعیت طریق اهل بیت ﷺ و شبهه غلو و شرک
۲۶۵	۳. انحصار صراط مستقیم در ولایت اهل بیت ﷺ و مسئله تعدد طرق الهی
۲۶۹	۴. پلورالیسم یا صلح کلی و وحدت صراط مستقیم
۲۷۳	۱ - ۴. وحدت و انحصار صراط مستقیم و نقد اندیشه مولوی
۲۷۵	اشکال اول
۲۷۶	اشکال دوم
۲۷۷	اشکال سوم
۲۷۹	اشکال چهارم
۲۸۰	اشکال پنجم
۲۸۲	۵. پیروان راستین ادیان کثرت و صراط مستقیم
۲۸۶	۶. صراط مستقیم و محرومین معرشی
۲۸۹	مروزی بر مطالب

پیش گفتار

اگرچه آرامی دور آمده ایم ولی به مقصدی نزدیک می‌شتابیم و این فاصله اندک میان راهی دور و مقصدی نزدیک، تنها فرصتی کوتاه است در این سرای خاکی تا بخشش را باز یابیم و باز شناسیم و سر آغاز هستیمان را باز جوئیم و بساط خریشتن را در سایه سار امن و آرامش بگسترانیم تا باشد که به نیکی به سرانجام درآئیم.

ما که از سرحدّ عدم پا برون نهاده ایم و به اقلیم وجود سرک کشیده ایم، تنها به اکسیر عشق و محبت است که می‌توانیم در طریق عبودیت خالق یکتا گام نهیم:

رهرو منزل عشقیم و ز سرحدّ عدم تا به اقلیم وجود این همه راه آمده ایم و اقرار داریم که در امواج مهیب گناهان غرقیم و پناهی جز لنگر حلم ربوبی نداریم.

لنگر حلم تو ای کشتی توفیق کجا است

که در این بحر کرم غرق گناه آمده ایم

با این همه، نیک می‌دانیم که اگر ابر خطاپوش نیارد، به سرانگشت

هیچ باران رحمتی نامه سیاه اعمال و عقائدمان را نمی توانیم باز شوئیم
و اگر زلال چنین رحمتی فرو نبارد آبروها خواهد رفت:

آبرو می رود ای ابر خطاپوش ببار که به دیوان عمل نامه سیاه آمده ایم.
پس برآنیم تا دل ابر کرامت را به چنگ آوریم و خاطرش را پاس
داریم که بسیار نازک دل و ناز خاطر است:

حافظ اندیشه کن از نازکی خاطر یار

اما دریغ و هزار دریغ که ما را چه رسد به خلوت نازک یار تا خاطری
را از او بیاس گوئیم! که مشتی خاک را چه رسد به خالق افلاک!! و
خداوند خود بین را از ازل نیکو می دانست پس حلقه هائی از انوار علم
و قدرت و حکمت بی گزاف خویش را بر سراسر هستی پرتو افکند و در
سیمای رادمردانی به ظاهر از جنس بشر و به واقع غرق در انس با
خدای هرچه زیر و زبر، به نمایش درآورد تا تمام خاکیان و افلاکیان بر
این حلقه های نورانی لبریز از علم و قدرت و حکمت ربوبی دست
آویزند و خویشان را از گرداب حوادث آدمیت گریزی و
انسانیت ستیزی و دین فروشی و عاقبت سوزی و ا رهانند که بد طوفانی
همگان را در راه است.

حافظ از دست مده دولت آن کشتی نوح

ورنه طوفان حوادث بکند بنیاد

صد البته چونان همیشه، سامریانی هستند که گوساله ها را بر شاه راه
توحید علم کنند و سست مایگان را به زرق و برقی یا به ترفندی بفریبند
ولی اگر نیک بنگریم هویدا است که هیچ سحری را برابری با معجزه

نسزد و سامریان را در برابر موسویان به نسیمی توان فروهشت تا چه رسد به طوفان غیرت، اگر صداقت پیشه باشیم:

سحر با معجزه پهلو نزنند دل خوش دار

سامری کیست که دست از ید بیضا ببرد!

باری این همه مرا بر آن داشت تا باز دست به هنرنمایی قلم بیازم و حقایقی چند را که بیش از هزار و اندی سال، هستی و آفرینش خود شاهد صدق آن است بر صفحات کاغذ بنگارم تا خوانندگان محترم و دوستداران اندیشه و آزادی و بندگی را مفید افتد تا شاید این سیه روی را از دعای خیر فراموش نفرمایند.

در نوشتار پیش روی بر آن است تا بر اساس برهان عقل و عقلانیت به بررسی مسئله امامت مصوم علیه السلام پرداخته و حقیقت جاودان ایمان علوی علیه السلام را در شراشر اسلام نبوی صلی الله علیه و آله در صندوقچه اسرار سینه هایمان باز یابیم و این شجره طیبه را در باغ دلهایمان به درستی بنشانیم و از ثمراتش تا سرای ابد بهره ببریم ان شاء الله تعالی.

با تمام این اشارات و ایمانات و هزاران شرح و تفصیل شاید هنوز هم بر برخی ضرورت پرداختن به این مسئله پوشیده مانده باشد بلکه اساساً طرح و بررسی این دست مسائل را دامن زدن به تفرقه و اختلاف در میان امت قلمداد کنند! در حالی که به اعتقاد ما چشم پوشی و لاپوشی این مسائل شکاف حاصل شده در میان افراد امت را بیشتر و عمیق تر می کند و حقیقت را از دیده عقلها و نگاه دلهای دور می دارد که

در نهایت دست خیانت بهتر می‌تواند با خاطری آسوده از راهی نهانی شیرازه جامعه اسلامی را فرو بپاشد، پس باید در محیطی بی‌تنش و در فضائی عالمانه و منصفانه به بررسی این حقایق شگرف پردازیم تا راز اختلافات را پیدا کرده و همگان به سرای وحدت درآئیم که وحدت امت اسلام جز در سرای اسلام و عقلانیت حاصل نخواهد گردید پس بشتابید تا بهتر و بیشتر سرسرای اسلام را عاقلانه و عالمانه و منصفانه باز شناسیم و تنها در سایه چنین شناختی است که می‌توان گام‌های انحراف را باز یافت و از سر جبران و اصلاح برآمد. و صد البته با این همه باز متفقدیم که هرگز جنگ و نزاع و فتنه و ایجاد ناامنی در سرزمین‌های اسلامی و یاد در هر کجای جهان میان مسلمانان روانیست که افسوس دست توطئه‌نمسانه جریع شیعه را مورد تاخت و تازهای فراوان قرار داده است و شیعیان موحد و یکتاپرست را به سنگ تهمت ناروای شرک هدف گرفته است!

در آغاز بنابراین بود که نوشتار حاضر، جلد نخست از مجموعه «منشور جامع معرفت» باشد و به بررسی اصل امامت، تولی، تبری و تقیه پرداخته و جایگاه هر یک را در حوزه اصول دین و فروع دین بازخوانی کند. جلد دوم به مسئله علم و عصمت امام علیه السلام پردازد، جلد سوم مسئله شفاعت را مورد کنکاش قرار دهد، در جلد چهارم به پژوهش جامعه شناسی سیاسی ماجرای سقیفه و انحراف پیش آمده در مسیر خلافت اسلامی توجه شود و در جلد پنجم نیز در جریان شناسی سیاسی - تاریخی عاشورا درنگ و کاوشی داشته باشیم، ولی به علت

حجم زیاد جلد اول بر آن شدم تا از نظر شکلی تغییراتی را پدید آورده و آن را در ضمن مجلداتی عرضه کنم که متن حاضر جلد نخست از این مجلدات است و مسئله امامت را از نگاه عقل مورد کنکاش قرار می‌دهد و ان شاء الله تعالی جلد دوم و سوم به بررسی مسئله امامت در منطق قرآن کریم و روایت شیعه و اهل تسنن خواهد پرداخت و در جلد چهارم پیرامون مسئله تولی، تبری و تقیه به کنکاش خواهیم نشست، شایان ذکر است در این مجلد علاوه بر بررسی عقلی امامت به عنوان یک بحث علمی - کلامی، در فصل چهارم امامت را در حوزه معرفت دینی مورد توجه قرار داده‌ام و به برخی مسائل مهم درباره شأن و جایگاه و کارکرد امامت در نظام معرفت دینی پرداخته‌ام. در پایان از همه عزیزان عاجزانه درخواست می‌کنم تا با دعای خیرشان موجبات توفیق این کمترین را فراهم آورند و ان شاء الله تعالی همگان مشمول دعای خیر امام زمان - روحی و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء - باشیم.

سید محمد حسن مؤمنی